Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXX № 35 (3550) Варшава, 31 серпня 2025 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Фото Павла Лози

Літературне «Місто з рікою». с. 2

«Полум'я братерства» 2025 у Польщі. с. 5, 8-9

Польсько-українська інтеграція у Пшецьміні. с. 10

ISSN 027-8254

eprasa.pl d4a0ac8c88

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

Літературне «Місто з рікою»

Чотири дні літератури, зустрічі з письменниками з Польщі та України, зокрема й авторами дитячої літератури. Плюс – вистава, йога на річці Сян, велосипедна екскурсія Перемишлем та концерт. Так скорочено виглядав перший літературний фестиваль у Перемишлі – «Місто з рікою», який організував Перемиський відділ ОУП.

Фестивальне містечко з 14 до 17 серпня діяло по обидва боки Сяну. Зустрічі з авторами відбувалися не лише на лівому березі, на якому було встановлено сцену, але й у Народному домі, де фестиваль завершився концертом письменника Анджея Стасюка та українського гурту «Гайдамаки» з їхнім проєктом «Міцкевич – Стасюк – Гайдамаки».

На Ринковій площі, біля пам'ятника Адаму Міцкевичу, була зона для дітей та сімей. Там проходили зустрічі з авторами дитячих книг. А літературні ранки розпочинали в одному з перемиських кафе.

З самого початку організатори зосередилися на двох голосах, з сильним акцентом на польсько-українське двоголосся. Цього року запрошення на фестиваль з польського боку прийняли Анджей Стасюк, Інґа Івасів, Павел Решка, Малґожата Лебда, Еліза Концька, Анна Вандзель, а також українські письменники, серед яких – Андрій Любка, Анастасія Левкова, Мирослав Лаюк та Тамара Горіха-Зерня.

Самі зустрічі та дискусії з гостями були присвячені темі кордону як географічному, так і символічному, а також питанням кризи та спільного майбутнього. Майже на кожній зустрічі, не лише з українськими авторами, а й з польськими, обговорювали теми війни в Україні чи російської дезінформації. Часто їх порушували саме письменники. Також було багато дискусій з аудиторією, під час яких говорили про складні історичні питання, як події на Волині, приховані ідентичності, пам'ять.

Залежно від зустрічі присутніми були від 20 до 100 осіб. Це можна вважати успіхом, враховуючи, що це перша едиція літературного фестивалю у Перемишлі. Інтерес серед мешканців, може, міг би бути ще більшим, якби, наприклад, мер міста запросив або повідомив спільноту про «Місто з рікою» на своїй сторінці у фейсбуці, як він робить з іншими культурними заходами та концертами, які проводять у Перемишлі.

Водночас волонтери та учасники приїхали на фестиваль не лише з Підкарпаття, а й Померанії, Західної Померанії, Вармії та Мазур, Любуського, Мазовецького, Люблінського та інших воєводств, а отже, подія мала загальнонаціональний масштаб.

Письменниця Анастасія Левкова та директорка фестивалю Кася Комар-Мацинська

Які були враження після фестивалю? Ми запитали в його учасників та відвідувачів.

Марія Семенченко, журналістка, модераторка зустрічі фестивалю, Київ

Локальні фестивалі важливі, тому що децентралізація культури потрібна. Зокрема, у випадку Перемишля, яке є прикордонним містом зі складною історією і непростим сьогоденням, такий захід дуже потрібний. Бо це шлях пізнати «іншого». Зробити такий фестиваль у місті, де мешкають поляки, місцеві українці й українці, які приїхали сюди від війни в Україні, – це сміливо, амбітно. Сам формат заходу теж закладає перспективу діалогу на майбутнє. Думаю, що фестиваль може стати культурною візитівкою міста і давати можливість краще одне одного пізнати й, можливо, руйнувати якісь стереотипи. Особисто мені тут дуже подобається атмосфера невеликих подій, де немає великої метушні, яка буває на великих фестивалях, коли йдеш на одну зустріч і одночасно пропускаєш десять інших. Тут є час зі всіма познайомитися – як авторами, так і відвідувачами.

Войцех Сарнацький, представник Громадського руху імені Нецислава Бодуена де Куртене, Бидгощ

Мені сподобалася ідея двомовності на фестивалі. Те, що під час зустрічей ми не лише переживали високу культуру, а й була вона доступна. Для поляків, які не розмовляють українською мовою, було забезпечено переклад на україн-

eprasa.pl d4a0ac8c88

ську. Це ж стосується українців, котрі не знають польської. Найголовніше, що ми розуміємо українців через спілкування, тобто взаєморозуміння основ мови.

Анна Ґрад-Мізґала, депутатка Міської ради Перемишля

Фантастична подія, дуже енергійна, що поєднує український та польський світи. Чудові розмови, чудові книги, чудові зустрічі та різноманітні цікаві заходи для всіх. Я особисто люблю книги й була в захваті кожного дня. Мала змогу не лише слухати авторів, а й спілкуватися з ними, з відвідувачами фестивалю. До того ж сцена на річці Сян була чарівною. Чудово, що фестиваль нас об'єднав, що ці дві культури, польська та українська, змішалися та учасники розмовляли своїми мовами на зустрічах.

Матвій, український перемишлянин, Лондон (Англія)

Вважаю, що було варто перебронювати квитки та трохи змістити у календарі відпустку, щоб почути, як у сучасному форматі говорять про літературу в Перемишлі. Енергійна команда перемиського Народного дому зробила вдалий вибір, розмістивши один із майданчиків фестивалю «Місто з рікою» на березі «срібнолентого» і «зеленого» Сяну – саме таким ми його знаємо з текстів Цеглинського та Франка.

Надати річці метафоричного значення – це одне, але сам Сян та його береги – невикористаний міський простір виняткової краси, що для мене асоціюється насамперед із пляжним відпочинком у ранньому дитинстві, прогулами в ліцеї та Йорданським водосвяттям.

Я переконаний, що кожен, хто цікавиться сучасною українською та польською літературами, міг знайти для себе щось важливе, цікаве, краще зрозуміти ситуацію в Україні, охопленій війною.

Серед моментів фестивалю, які мені особливо запам'ятались, хочу поділитися одним, який стосується ідентичності, національної спільноти.

Під час однієї із зустрічей над Сяном пролунало запитання з аудиторії, яке певною мірою було також і проханням: чи з'явиться роман про українців, котрі постраждали під час акції «Вісла»?

Авторка одного з гучних українських «регіональних» романів відповіла, що Україна має «свої» теми й проблеми, а такий текст міг би народитися в середовищі польських автохтонних українців.

І тоді в мені щось закипіло – адже чи культура й історія «закерзонських українців», зокрема така важлива її складова, як переселення, не повинні бути «тессерами» (найменший елемент мозаїки – прим. ред.), що формують загальноукраїнську мозаїку?

І тут я починаю з певним захопленням дивитися на поляків, які з такою повагою говорять про свою спадщину на колишніх землях Речі Посполитої та для яких «поляки зі Львова» не є жодною екзотикою.

Шапо-ба, організатори фестивалю! Ви створили прецікаву, але доволі елітарну культурну подію – я так собі пояснюю низьку відвідуваність, хоча це також може бути специфікою нашого міста.

Можливо, це лише моє суб'єктивне враження, але мені здається, що перемиська ратуша не помітила цього фестивалю. А саме ж влада міста часто наголошує на його мультикультурності й намагається побудувати на цьому туристичний бренд.

Зона для дітей та сімей

Марія Мандрик-Філь, колишня вчителька ліцею імені Тараса Шевченка у Білому Борі

Діапазон моїх почуттів від четверга до неділі – від зворушення, захоплення, почуття щастя до великого розпачу, але й ствердження, що найкращими ліками на всяку розпуку є боротьба. Теж боротьба словом, цим важливим, може, часто неоусвідомленим для людей засобом.

Остап Лапський, мій професор з Варшавського університету, завжди казав, що «мова і слово – то радість життя». І я тут це відчула.

На фестивалі пережила дуже багато, але я виходжу дуже покірна з цього фестивалю. Я вчителька з білобірського ліцею, тому ставлюся з великою вдячністю до своїх учнів. Перш за все хочу подякувати директорці фестивалю Касі Комар-Мацинській і всім іншим випускникам ліцею в Білому Борі, які взяли на себе тягар організації цієї події.

Матеуш Мейза, волонтер фестивалю, Зелена Гора

Я натрапив на «Місто з рікою» у фейсбуці. Переглянув програму та одразу вирішив, що хочу приїхати. Коли з'явилася можливість волонтерства, я зразу ж подав заявку. На місці брав участь у багатьох зустрічах. Не думаю, що були якісь слабкі події. Це також пов'язано з відкритою атмосферою фестивалю, де запитання до авторів часто перетворювалися на дискусії та довші розмови. Важливо було, що також відбулася зустріч та обговорення перекладу, адже переклад – це необхідний процес для того, щоб література досягла інших країн. На фестивалі у Перемишлі було все це. ●

Концерт «Міцкевич-Стасюк-Гайдамаки»

eprasa.pl d4a0ac8c88

Краківські подвір'я та будинки у творчості українського митця Леона Ґеца

Таку назву має виставка, присвячена Леону Гецу, на яку запрошує краківський гурток Об'єднання українців у Польщі. Вернісаж відбудеться 2 вересня (18:00) у Кракові в Палаці Кшиштофори (вул. Rynek Główny 35).

«Запрошуємо на виставку, а також на супровідні події, як майстер-класи з літографії з можливістю створення своєї копії графіки Леона, а також лекцію про художника, про його життя та творчість», – зазначають організатори.

Майстер-класи з літографії відбудуться в студії Юстини Ківер «Litograf Studio» (вул. Stolarska 6/9) 13 вересня. Початок – 11:00. Вхід на майстер-класи – вільний, але обов'язкова реєстрація. Кількість місць – обмежена. Реєстрація на майстер-класи розпочнеться 5 вересня у додатковому оголошенні на сторінці краківського гуртка ОУП у фейсбуці (Об'єднання українців у Польщі – Краків).

Лекція про художника пройде 19 вересня (17:30) за адресою: факультет міжнародних і політичних досліджень Ягеллонського університету (Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ), вул. Reymonta 4, зала 1.

Лекцію прочитають докторка Ольга Кіх-Маслей, викладачка Ягеллонського університету, та Катажина Вінницька, історикиня мистецтва та кураторка відділу церковного мистецтва Історичного музею в Сяноці. Доповідачки розкажуть про життя Леона Ґеца, його творчість та досягнення як сяніцького, так і краківського періодів.

Саму виставку про художника можна відвідати до 30 вересня.

Лев (Леон) Ґец – український графік і живописець, педагог, громадський діяч. У 1915-1918 роках воював у лавах Українських січових стрільців. Після ІІ Світової війни жив у Кракові, від 1950 року працював викладачем малюнка в Академії мистецтв. Митець заснував Музей лемківської культури в Сяноці. Похований разом з дружиною Анною Ґец у Кракові на Раковицькому цвинтарі.

«Luiku» та Андрухович з «Karbido» у Перемишлі

Діячі ОУП з Перемишля запрошують на чергові концерти, які відбудуться у Народному домі.

30 серпня (19:00) у НД виступить гурт «Luiku». Кияни поєднують енергію сучасних ритмів із традиціями Східної Європи та Балкан. Як зазначають організатори, під час концерту прозвучать пісні українською та польською мовами – адже «музика „Luiku" єднає культури, людей та емоції».

Своєю чергою 6 вересня (18:00) у Народному домі відбудеться концерт «Радіо Ніч».

Це найновіша спільна робота українського письменника Юрія Андруховича й польської музичної формації «Karbido». Письменник і тріо музикантів з допомогою кількканадцяти інструментів творять свій музично-літературний експеримент. «Радіо Ніч» – це їхній авторський аудіоспектакль, що поєднує перформативне читання й електроакустичні імпровізації.

Більше про концерти на фейсбук-сторінці (Narodnyj Dim – Dom Ukraiński).

Свято України в Старґарді

Гурток ОУП у Старґарді та місцева греко-католицька парафія святого Йосафата запрошують на святкування Дня Незалежності України. Зустріч під назвою «Разом ми сильні» відбудеться 30 серпня на території біля греко-католицького храму на вул. Млинській 36.

Свято розпочнеться зі спільної молитви за перемогу. Програма зустрічі також передбачає спільні співи, пікнік, розваги для дітей, лотерею. Звичайно, будуть теж розмови про Україну та спільний почастунок. Організатори просять приносити із собою страви або солодке до спільного столу.

Початок святкувань – 16:00.

Українсько-польські музичні зустрічі в Ріпчицях на Підляшші

Союз українців Підляшшя та бургомістр міста Кліщелі запрошують на Українсько-польські музичні зустрічі. Подія відбудеться 30 серпня (17:00) біля водосховища у селі Ріпчиці (Гайнівський повіт). У програмі – концерти гуртів та ансамблів: «Гілочка», «Вервочкі», «Фарт», «Дебют», «Золото». Виступить теж вокалістка Тетяна Стригун, яка є однією з переможниць Конкурсу української пісні «З Підляської криниці», та Ді-джей Крісс.

У рамах заходу відбудеться ярмарок ремесел та смаколиків, а також танцювальна вечірка.

Чергова машина від громади Дзежґоня для ЗСУ

Невелика українська громада Дзежґоня при місцевій греко-католицькій парафії налічує приблизно 80 осіб. Нещодавно вона передала для Збройних сил України машину. Це вже друге авто, на яке зібрали гроші та придбали українські жителі міста.

– Це від нас усіх – як членів парафіяльної спільноти, так і світської громади. Бо місцеві структури Об'єднання та церковна спільнота – це, по суті, ті самі люди, – заявляє Юрій Сулим, голова ОУП у Дзежґоні.

Нагадаємо, що саме цей діяч Об'єднання був ініціатором збору грошей на перший пікап, який потрапив до військових у 2023 році.

Зараз дзежґонська громада відгукнулася на прохання дружини одного українського військового, котрий перебуває на фронті.

– У нас проживає дівчина з двійкою дітей, яка приїхала майже на самому початку повномасштабної війни. Її чоловік воює. Саме він сказав дружині, що вони потребують автівки, – розповідає Юрій Сулим. – Його підрозділу потрібна нова машина, тому що два автомобілі, які вони мали, були повністю знищені росіянами. Бійцям більше не було на чому їздити. Ми зібрали гроші й уже вдалося купити авто.

Пікап передали бійцям. Попередня машина, яку придбали українці з Дзежґоня, досі служить бійцям.

«Ваша перша машина все ще виконує роботу. Дякую!» – пише у мережі Ольга Соляр із фонду «Магія Карпат». Вона передала перший автомобіль від громади Дзежґоня та ключі до нього українським військовим перед Різдвом 2023 року.

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl d4a0ac8c88

«Полум’я братерства» 2025 у Польщі

ВРОЦЛАВ
Фото з фейсбук-сторінки Генерального консульства України у Вроцлаві

ЛЮБЛІН
Фото з фейсбук-сторінки Пласт Люблін

ЛЕМБОРК
Фото з фейсбук-сторінки Домівка Лемборк

ТАРНІВ
Фото з фейсбук-сторінки Пласт Тарнів (автор фото Кацпер Стец)

СТАРҐАРД
Фото з фейсбук-сторінки гуртка ОУП у Старґарді

РЯШІВ
Фото з фейсбук-сторінки Пласт Ряшів (автор фото Владислав Цовма)

eprasa.pl d4a0ac8c88

УКРАЇНА

Оксана ДЯКОНЕНКО,
Інститут демографії НАН України

Втрата згуртованості в умовах війни – втрата стійкості перед ворогом

Соціальна згуртованість формує стійкість (резилієнтність) спільноти до зовнішніх і внутрішніх викликів, зокрема засади для швидкої акумуляції ресурсів і злагодженості дій у кризових умовах (війна, голод, пандемія). Згуртованість громади – це стан, коли члени громади відчувають зв'язок одне з одним, поділяють спільні цінності та цілі, готові співпрацювати задля їхнього досягнення.

За буреломних подій або під час збройних конфліктів зростає згуртованість і взаємодопомога серед мешканців громади. Цю закономірність відмічено й співробітниками Інституту демографії та досліджень якості життя імені Михайла Птухи НАН України, які встановили, що в умовах війни мешканці обраного населеного пункту більше довіряють й допомагають членам своєї громади і менше – особам поза громадою. В основі цих індивідуальних процесів лежить хімічна речовина – гормон окситоцин, який виробляється людиною в умовах загрози життю та змушує особу ідентифікувати себе зі своєю громадою і її цінностями.

У перший місяць повномасштабного вторгнення армії рф на територію України (лютий 2022 р.) індекс відчуття згуртованості серед українців перевищував показник аналогічного періоду попереднього року в 2,4 рази (на фото). Як наслідок, у Світовому рейтингу благодійництва Україна піднялась на 2-ге місце із 142 країн, показуючи всьому світу приклад єдності, волонтерства, прагнення допомогти незнайомцю (довідково: Польща у 2022 році посідала 16-те місце в рейтингу благодійництва, але в 2023 і 2024 роках зайняла найнижче 142-ге місце).

Великі втрати, спричинені тривалою виснажливою війною, загрожують новими викликами – втратою згуртованості, що позначиться на спроможності тилу забезпечувати першочергові потреби фронту та захищати демократичні здобутки України. Зростання згуртованості, яке спостерігалося на початку повномасштабного вторгнення, припинилося і практично повернулося до довоєнного рівня. Наразі соціальна згуртованість населення помірна та тримається переважно завдяки взаємодопомозі на низовому рівні. І хоча 67,9 % опитаних респондентів в Україні почуваються потрібними своїй громаді (за кордоном 46,1 % українців вважають себе потрібними в Україні), ця приналежність все менше трансформується в громадянську участь. Міжособистісна довіра та довіра до влади знижуються, що притаманно багатьом суспільствам у воєнний і повоєнний періоди.

Наприклад, військовий конфлікт у Боснії та Герцеговині спричинив зниження загальної довіри в громадах, особливо серед населення етнічно неоднорідних регіонів країни, які суттєво постраждали від військових дій. Ці мешканці характеризувались недовірою до всіх оточуючих, окрім членів сім'ї. Однак спостерігався дещо вищий рівень довіри серед осіб з вищими доходами та активних учасників громадських об'єднань. В Україні активну громадянську позицію й турботу про співгромадян проявляють громадські діячі, волонтери, воїни ЗСУ, представники управлінської ланки, підприємці, діячі сфери культури, освіти та спорту – особи, які насамперед ставали об'єктами переслідувань з боку російської армії.

Більшість українців (68,9 %) не довіряють людям, 52,9 % – не довіряють місцевій владі, 33,6 % – не довіряють новинам (чим вищу освіту має особа, тим меншою є довіра новинам). Недовіра громадян значною мірою обумовлена зниженням рівня якості життя населення та зростанням економічної нерівності: 52,6 % українців важко зводити кінці з кінцями; громадяни країни, і насамперед ВПО, мають труднощі з виплатами за кредитом, оплатою комунальних платежів та освітніх послуг. Погіршується рівність можливостей у доступі до житла, лікування, освіти; знижується доступність базових ресурсів – їжі та медикаментів. Третина населення побоюється публічно висловлювати свою думку, а половина – не проявляє громадсько-політичної активності (участь у мітингах, громадських слуханнях, поданні петицій тощо).

Варто зазначити, що зазвичай соціальна згуртованість залишається стабільною лише за умови добровільного волевиявлення, як це спостерігається в демократичних західних країнах, де соціальний контроль не досягається блокуванням опозиції, репресіями та «ручними» судами. Формування згуртованості на засадах авторитаризму та примусу – це ознака диктаторських режимів. Такій примусовій соціальній згуртованості може бути притаманний високий рівень згуртованості, що спостерігається в росії, Китаї та Північній Кореї.

Сучасні зрушення у спільних цінностях і переконаннях мешканців можуть стати потенційною загрозою соціальній згуртованості в громадах України у випадку поширення сегрегації – розподілу, часто з дискримінацією та обмеженням прав, членів громади на групи за соціальним статусом, національною приналежністю, релігією тощо. Цю закономірність обґрунтував у своїх дослідженнях американський науковець Е. Усланер, стверджуючи, що не різноманітність населення громади підриває згуртованість, а радше сегрегація. В таких громадах спостерігатиметься соціальна ізоляція членів спільноти від соціального та культурного життя громади внаслідок нерівного розподілу ресурсів або їхньої недоступності. Відповідно, інтегрувати мігрантів чи ВПО з іншими поглядами, цінностями і походженням у єдину громаду можливо за умови підвищення середнього рівня доходу та боротьби з нерівністю. ●

eprasa.pl d4a0ac8c88

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО
Фото з сайту Офісу президента України

Можливі перемовини Зеленського з путіним

18 серпня в Білому домі відбулася зустріч президента США Дональда Трампа, президента України Володимира Зеленського та європейських партнерів.

Підбиваючи підсумки перемовин, Трамп заявив, що починає підготовку до тристоронньої зустрічі з Зеленським і путіним. Він зазначив, що мав «дуже добру» зустріч з лідерами України, Франції, Фінляндії, Італії, Великої Британії, Німеччини, Єврокомісії та генеральним секретарем НАТО.

Американський президент відзначив, що зустріч проходила у кілька раундів: після початку перемовин Трамп дзвонив путіну, а потім зустріч відновилася у форматі «тільки лідери» та проходила у Овальному кабінеті.

«Під час зустрічі ми обговорили гарантії безпеки для України, які будуть надані різними європейськими країнами в координації зі США», – додав він.

Підсумком серії переговорів став початок підготовки до першої зустрічі Зеленського і путіна після початку повномасштабної війни. «Після завершення зустрічей я зателефонував путіну та почав підготовку зустрічі, місце якої буде визначено пізніше, між путіним та Зеленським, – сказав Трамп. – Після цієї зустрічі у нас буде тристороння зустріч, у якій візьмуть участь два лідери та я». Однак президент США не згадав про жодні передумови переговорів та не сказав нічого про припинення вогню.

Згодом він заявив, що волів би не брати участі в потенційній зустрічі лідерів України і рф: «Побачимо, чи путін і Зеленський будуть працювати разом. Знаєте, вони неначе лід і полум'я. Вони не дуже добре ладнають, з очевидних причин. Але подивимося. І тоді побачимо, чи доведеться мені бути там. Мені б не хотілось».

Також Трамп додав, що ситуація буде зрозумілою, «скажімо, протягом двох тижнів, а після цього, можливо, доведеться змінити тактику».

Треба додати, що після перемовин в Білому домі німецький канцлер Фрідріх Мерц прогнозував, що Зеленський та очільник кремля зустрінуться протягом найближчих двох тижнів.

Віцепрезидент США Джей Ді Венс впевнений, що росіяни йдуть на поступки у питанні війни в Україні: «Я думаю, що росіяни пішли на значні поступки президенту Трампу вперше за три з половиною роки. Я не казав, що вони поступилися у всьому, але те, на що вони погодилися, – це визнання того, що Україна матиме територіальну цілісність після війни, вони визнали, що не зможуть встановити маріонетковий режим у Києві. І, що важливо, вони визнали, що буде гарантована певна безпека». Водночас він визнав, що в питанні території поступок з російської сторони немає.

Глава МЗС росії Сергєй Лавров зазначив, що владімір путін готовий зустрітися з українським лідером Володимиром Зеленським, «якщо всі питання, які вимагають обговорення на найвищому рівні, будуть добре опрацьовані». Однак наразі зустріч ще не запланована.

За його словами, «росія підтримує принципи гарантій безпеки, узгоджені в Стамбулі у 2022-му, все інше – безперспективні задуми».

Лавров також поставив під сумнів легітимність Володимира Зеленського: «Коли і якщо справа дійде до підписання майбутніх домовленостей з Україною, постане питання про легітимність підписантів з української сторони».

«Ми визнаємо його як де-факто главу режиму і в цій якості ми готові з ним зустрітися, – підкреслив росіянин. – Але що стосується підписання юридичних документів... Коли ми дійдемо до моменту, коли будемо підписувати документи, необхідно чітке розуміння з боку всіх, що людина, яка буде підписувати ці документи, матиме легітимність. Відповідно до української Конституції, пан Зеленський на даний момент нею не володіє».

Також Лавров впевнений, що Київ хоче підірвати зусилля з врегулювання, які робить Трамп, та додав, що Європа пропонує іноземну інтервенцію на українській території – і це «абсолютно неприйнятно для москви».

В рф зазначають, що надавати Україні гарантії безпеки повинні не тільки США, Велика Британія, Франція, але також Китай та росія.

У Китаї після зустрічі президентів України та США заявили, що виступають за політичне врегулювання російської війни проти України та підтримують усі зусилля, спрямовані на встановлення стійкого миру, а також висловили готовність відправити війська в Україну. Зокрема, Пекін хоче, щоб сили були розгорнуті під мандатом ООН.

Президент Володимир Зеленський зазначив, що Китай не може виступити гарантом, бо «не допоміг зупинити цю війну від початку».

У Брюсселі ж план Китаю сприйняли неоднозначно. В ЄС є побоювання, що Китай захоче шпигувати в Україні та «у разі конфлікту займе чітко проросійську позицію замість нейтральної». Крім того, більшість країн ЄС з різних причин неохоче надає потенційному контингенту мандат ООН заздалегідь. Італія ж наполягає на цьому вже кілька місяців.

Президент США Дональд Трамп сказав, що він як президент не санкціонує відправку американських військ до України, та додав, що європейські країни будуть відігравати в цьому першу роль. «Вони хочуть мати війська на місцях, – зазначив він. – Я не думаю, що це буде проблемою».

Нагадаємо, що гарантії безпеки для України готова надати Коаліція рішучих, до якої входять 30 країн. Очолюють коаліцію Британія, Франція та Німеччина. Вони заявили про готовність розгорнути сили стримування на території України. Не виключається також, що США можуть надати Україні підтримку з повітря в рамках гарантій безпеки. ●

eprasa.pl d4a0ac8c88

Тетяна ДАНЮЧЕНКО
Фото з фейсбук-сторінки Посольства України в РП

У Варшаві запалало «Полум'я братерства»

14 серпня на вольському Православному цвинтарі у Варшаві вже всьоме пройшла щорічна традиційна акція «Полум'я братерства», яку спільно проводять українські пластуни та польські гарцери. Біля могил воїнів Армії Української Народної Республіки вони запалили лампадки, вшанувавши пам'ять українців, котрі разом із поляками 105 років тому зупинили більшовицьку навалу. В заході взяли участь представники Посольства України, української та польської громади, духовенства. Присутні поклали квіти, вінки та виступили з промовами.

До учасників акції, зокрема, звернувся радник-посланник Посольства України в Польщі Роман Шепеляк. Він подякував організаторам та віддав шану українським воїнам, які й тоді, і зараз віддають найдорожче, що в них є, своє життя, за волю України. Вони боронять свій дім, родини та землю від російських окупантів, але також стали щитом усієї Європи. Він підкреслив, що Україна та Польща, як і раніше, стоять поруч у боротьбі з одним і тим самим ворогом.

«Вже сім років наша молодь дає нам приклад єдності, яка опирається на спільні спогади про минуле, але також на спільне прагнення будування сильного європейського майбутнього, – зазначив Роман Шепеляк. – І нехай це полум'я братерства ніколи не згасає і завжди буде в наших і ваших серцях, і нехай воно буде дороговказом для майбутніх поколінь».

Слово взяли теж координатори цьогорічної акції «Полум'я братерства»: пластунка Олена Боднар-Потопник та гарцер Лукаш Собєрайський.

Гарцер відзначив, що поляки і українці, не дивлячись на різницю і непорозуміння між ними, 105 років тому об'єднали свої сили проти російського імперіалізму і продовжують робити це зараз. «Сьогоднішня війна в Україні є черговою серією багатовікового конфлікту, в якому росія знову прагне розширити свою територію і вплив, – сказав він. – Й імперія зупиниться тільки тоді, коли зустрінеться з більшою силою. Зараз на дорозі зла стоїть Київ. І великою мірою від нас, союзників, залежить, чи буде стояти до кінця».

Олена Боднар-Потопник зі свого боку підкреслила, що в час, коли європейське суспільство легко піддається ворожій пропаганді та маніпуляції, дуже важливо в Польщі нагадувати про українських героїв та спільну перемогу над більшовиками. «Свобода – це не дар, а результат жертовності та солідарності обох народів. Об'єднані поляки та українці є великою силою, яка в стані зупинити ворога», – сказала вона.

Також під час події ветеран російсько-української війни Роман Липинський зачитав свої авторські вірші «Диво на Віслі» та «Пам'ять роду». А наприкінці заходу виконали пісню акції «Полум'я братерства» «Hej, siostro».

Того ж дня до могил воїнів Армії Української Народної Республіки поклали квіти посол України в Республіці Польща Василь Боднар і Юрій Рейт – лідер Громадської ініціативи з догляду за могилами воїнів УНР у Варшаві. ●

Роман Шепеляк

Василь Боднар та Юрій Рейт

eprasa.pl d4a0ac8c88

Григорій СПОДАРИК
Фото автора статті

У Кентшині молилися на могилі воїна Андрія Дмитренка

Цьогорічна акція «Полум'я братерства» традиційно відбулася й у Кентшині біля могили солдата армії УНР Андрія Дмитренка. Захід розпочався молитвою, у якій взяли участь греко-католицьке та православне духовенство, скаути кентшинського Союзу польських гарцерів, представники української меншини та мешканці міста й околиць.

Після цього присутні спільно виконали гімни Польщі та України, а православний капелан отець Павло Себесевич та Андрій Дрозд, голова Кентшинського відділу Спілки українців – «Пам'ять і спадщина», запалили символічні свічки пам'яті. Квіти до пам'ятника поклали скаути та діти зі сроківського гуртка Об'єднання українців у Польщі. В рамах акції було зачитано також цьогорічне звернення скаутів.

Завершивши молитву, отець Павло Себесевич подякував скаутам за продовження цієї традиції в Кентшині. Він підкреслив, що зустрічі напередодні Дня Війська Польського та річниці Варшавської битви дають можливість спільно помолитися за солдатів, які у 1920 році боролися пліч-о-пліч, – поляків та українців. Капелан звернув увагу на сучасний вимір пам'яті, сказавши:

«Ми стоїмо над могилою, яка відома, і можемо тут помолитися. Ми також знаємо, що сьогодні багато молодих людей гине в Україні, а деякі матері не знають, де спочивають їхні сини. Ми молимося за всіх – відомих і невідомих».

Своєю чергою скаутмайстер Станіслав Іванюк, який починав «братерські» зустрічі у Кентшині, передав слова

сина Андрія Дмитренка – Павла, який через вік не зміг приїхати на подію, але висловив радість від щорічного дня пам'яті над могилою батька. Ініціатор акції зазначив, що, попри сьогоднішню напружену ситуацію та спроби дезінформації, учасники зустрічі продовжують свою місію, вірячи в силу єдності.

«Вважаю, що єдність згуртує нас, у єдності – сила», – вказав Станіслав Іванюк. Тепер акцію координує його наступниця – представниця нашої громади скаут-інструкторка Дарія Оринчак. Вона підкреслила значення пам'яті про добро та самопожертву тих, хто віддав життя за майбутнє. Як сказала Дарія, взявши слово біля могили Андрія Дмитренка:

«Продовжую цю акцію, бо важлива пам'ять про добро, яке дарують інші, – вони не зважали на біль, турботи чи небезпеку, покладаючи своє життя за майбутнє, але хотіли, щоб нам було добре. І я прагну робити подібне: хоч не стріляю і не обороняю кордонів, проте стараюся через добро показати дітям та скаутам, щоб з найменших років вони вчилися робити добро та поважати людину, яка поруч із ними».

Вона наголосила, що завдяки добрим вчинкам та взаємоповазі українці та поляки можуть бути ближчими одне до одного й підтримувати історичну пам'ять про спільні цінності.

Своїми думками з нагоди події поділився також парох греко-католицьких парафій у Кентшині та Асунах отець Дмитро Гарасим. Він наголосив на важливості спільної молитви як чинника єдності людей різних конфесій і вірувань.

«Світ, в якому ми живемо, і сумні події, які до нас доходять, вказують на те, що цієї спільної молитви є замало. Це ми сьогодні хочемо доповнити», – зауважив отець Дмитро Гарасим. А представники місцевої української громади у коментарях підкреслювали, що участь у таких заходах становить для них просто громадянський обов'язок, є підтримуванням традиції та пошани до тих, хто колись і нині воюють за незалежність України. ●

eprasa.pl d4a0ac8c88

Анна ВІННИЦЬКА
Фото авторки статті

Польсько-українська інтеграція у Пшецьміні

Незмінно, вже десять років, Польсько-український фестиваль у невеличкому селі Пшецьміно, що неподалік Колобжеґа, сприяє інтеграції польської та української громад. Інтеграції, яка особливо у нинішній час, є вкрай потрібною. Тут не бракує теж смачної їжі, розваг для наймолодших та виступів на сцені. А на завершення відвідувачів запрошують ще й на танцювальну вечірку.

Польсько-український фестиваль десять років тому за підтримки місцевих громади та влади започаткував тодішній голова гуртка ОУП у Пшецьміні, а згодом депутат Міської ради Колобжеґа Мирон Дунчак, який передчасно пішов із життя у березні цього року. Тому ювілейна зустріч стала теж нагодою, аби згадати про засновника події – символічно в пам'ять про нього прозвучала улюблена пісня Мирона «Там, під Львівським замком».

– Від 2015 року Пшецьміно є неформальною столицею польсько-української культури. З самого початку ідеєю фестивалю стало єднання польського та українського середовища, але з початку повномасштабної війни в Україні він відіграє ще більш інтеграційну роль. У цьому році пішов від нас Мирон Дунчак, людина, яка була пов'язана не тільки з цією місцевістю, але перш за все з цим фестивалем, який, можна сказати, був його дитиною, – наголосив, відкриваючи подію, війт ґміни Колобжеґ Єжи Вольський. Саме він і запропонував послухати пісню «Там, під Львівським замком».

– Дякую, що, хоча змінюється дійсність, змінюється влада, фестиваль відбувається надалі. Чи у нинішній день треба організовувати такий фестиваль? Так, це потрібно робити. Бо виявляється, що історія світу заснована на боротьбі за мир. Однак ця боротьба дуже часто просякнута кров'ю. Жаль, що це зачіпає також нас, але незалежно від цього ми мусимо жити нормально. А цей фестиваль – це також вияв підтримки з боку поляків для українців. На жаль, поляки без українців дадуть собі раду, проте ми без поляків, мабуть, ні, – сказав Генрик Колодій, почесний консул України в Щеціні.

У цьому році відвідувачів свята радувала музика лемківського гурта «Демай», фольк-реп команди «Liber & InoRos» та зірки вечора фольк-рокового гурта «Горпина». Це було запально, радісно та емоційно! Дехто й собі підспівував з гуртами під «Львівське», бо приїхав сюди для доброї забави. Нині це свято мешканців, які щодня живуть на стику двох культур і двох батьківщин, адже після початку війни багато українських біженців живуть саме в ґміні Колобжеґ.

– Ми представляємо ресторан «Домівка» з Колобжеґа, який на щодень допомагає ЗСУ. А зараз за донат можна

eprasa.pl d4a0ac8c88

придбати пампушки, огірки, голубці, борщ, медовик, українське пиво, квас, вареники, чебуреки й багато-багато інших смаколиків, – перераховує запропоновані на фестивалі страви дівчина. Не бракувало й охочих їх скуштувати. Один із гостей події саме підійшов придбати український квас.

– Моя родина дуже любить квас, однак українського ми ще не пили. Останнього разу смакували литовський та підляський. А тепер хочемо спробувати український, – каже чоловік, який родом з Тшеб'ятова, а нині мешкає у Вроцлаві. Його бабця була лемкинею, але в родинному домі не підтримували вже українських традицій. Проте разом із сім'єю він відвідував родинне село бабці, бо, як каже, там залишились могили прадідів. Згодом його сестра так зацікавилась українським корінням, що вивчала україністику в Ягеллонському університеті. У той час батьків тягнуло на Лемківську ватру до Ждині, куди вони їздили кілька разів. Сьогодні ж відвідують фестиваль у Пшецьміні. Родина в рамах акції «Вісла» була виселена саме в ці околиці, а також неподалік Ґожова та Вроцлава. Отже, зустріч у Пшецьміні дає можливість повернутися до свого коріння та джерел.

– Це зустріч, яка вже вписується у календар культурних подій, організованих місцевою владою ґміни Колобжеґ, і це дуже важливо. Завдяки цьому, ті, хто відвідують місцевості біля моря під час відпусток, мають можливість зустрітися також з українською культурою, а нам є чим пишатися. Те, що колись започаткував Мирон Дунчак, нині продовжується – ґміна бачить потребу й сенс це робити. Це важливо, особливо зараз, коли в Польщі різко змінюються настрої щодо українців та наростає «коричнева хвиля». Нині Польща стає державою, де різко посилюються антиміграційні настрої, а націоналістичні рухи набирають сили. Тому те, що робить ґміна, надихає вірою, що є шанси й можливості зупинити цю хвилю. І важливо, що ідеться про продуману політику місцевого самоврядування, – каже Мирослав Скірка, голова ОУП.

Михайло Курдила з дружиною – на фестивалі чи не увосьме.

– Захід нам дуже подобається, але у цьому році – дещо сумно, бо відійшов Мирон Дунчак, який був рушійною силою фестивалю. Пам'ятаю, як ще під час останньої ради Кошалінського відділу ОУП він розповідав, які цьогоріч будуть виступати ансамблі, – каже Михайло Курдила.

– Нам тут дуже подобається. Це насамперед інтеграція для місцевого середовища. Приємно дивитися, як глядачі сідають просто на землі, розмовляючи, насолоджуються музикою, а діти граються побіч. Ми мусимо зустрічатися, щоб підтримувати одне одного, бо інакше наша культурна спадщина пропаде, – кажуть жінки з Гуртка сільських господинь, які забезпечували фестиваль смачною їжею: силезькими галушками з гуляшем, оселедцем з гарячою колобжезькою бараболею, бещадськими голубцями на базі квасу з квашеної капусти з тертою бараболею та кашею. Учасниці гуртка додають: – Ми тут десятий раз і за рік також приїдемо.

Від самого початку захід, серед іншого, був поштовхом, щоб налагодити міжнародні контакти та співпрацю між Колобжеґом та курортним містом в Україні Трускавець. Так і сталось – на сьогодні міста є партнерами, а до початку повномасштабної війни Конвент самоврядної співпраці Польща-Україна (загальнопольська асоціація, членами якої є представники органів місцевого самоврядування Польщі – прим. ред.) організував у Трускавці Польсько-український фестиваль. Саме фестивальна подія у Пшецьміні сприяла приєднанню ґміни Колобжеґ до конвенту.

Ювілейний захід вшанували своєю присутністю війт ґміни Колобжеґ Єжи Вольський, віцемаршалкиня Анна Банковська, колобжезький староста Мірослав Тессіковський, депутат Міської ради Колобжеґа Даміан Романчук, почесний консул України в Щеціні Генрик Колодій, голова ОУП Мирослав Скірка та голова Кошалінського відділу ОУП Роман Білас. Від початку фестиваль проходить на приватному терені Беати та Григорія Скірок, які безплатно надають земельну ділянку для організації події, за що подружжю подякував війт ґміни Єжи Вольський. ●

eprasa.pl d4a0ac8c88

Павло МАРКУШЕВСЬКИЙ

11-ті Дні української музики у Варшаві

11-ті Дні української музики у Варшаві відбудуться у Концертній студії Польського радіо ім. Вітольда Лютославського 7, 9 та 12 вересня 2025 року. Організована Фондом Pro Musica Viva вже понад 25 років подія переконує польського слухача у високій цінності української музичної культури. Три різні концерти покажуть різні її прояви – від найновішої творчості, через музичне минуле, що сягає XVII століття, до української пісні.

Ми раді, що репертуар, який буде представлений на 11-х Днях української музики, майже повністю виконають польські музиканти. Ми прагнемо заохочувати польських виконавців до виконання українського репертуару. І мріємо про його більшу присутність на польських сценах.

Ансамбль Kwartludium представить концептуальні обличчя української музики, де четверо інструменталістів будуватимуть звукові констеляції, в яких несподіване зустрічатиметься з неочевидним. Вокальний секстет proMODERN поєднає минуле з сьогоденням: літургійні твори з Супраських кантиків кінця XVII століття створять простір для прем'єрних виконань нових творів чотирьох українських композиторок – Богдани Фроляк, Любави Сидоренко, Олени Ільницької та Ірини Блохіної – замовлення Фонду Pro Musica Viva. Фінальний концерт – це прекрасна українська пісня, твори для скрипки в супроводі струнного оркестру, а також виключно оркестрова музика. У цей незвичайний світ української ностальгії, задуми та витонченості нас перенесуть чудова співачка Ольга Пасічник, скрипаль Назар Плиска та Камерний оркестр Поморської філармонії Capella Bydgostiensis під моїм керівництвом.

Сьогоднішня героїчна оборона України від російської агресії, метою якої є не захоплення більшої чи меншої території України, а знищення української держави та українського народу з його культурою, ще більше підкреслює важливість представлення українського культурного доробку. Запрошуємо на 11-ті Дні української музики у Варшаві.

Роман РЕВАКОВИЧ,
художній директор

Камерний концерт 7.09

У програмі концерту, що відкриває 11-ті Дні української музики у Варшаві, будуть представлені композиції, характерні для авангардного напрямку в українській музиці. Це твори композиторів різних поколінь: покоління 50-х років тут представляє Кармелла Цепколенко, середнє покоління – добре відомі слухачам попередніх фестивалів Золтан Алмаші та Богдан Сегін, молоде покоління композиторів – Анна Аркушина, Марта Галаджун та Катерина Гривул. Представлені також різні центри: твором Цепколенко свою присутність на фестивалі зазначає надзвичайно активна група одеських композиторів, Алмаші та Сегін є представниками львівської школи, Аркушина, Галаджун та Гривул також родом із Західної України, працюють за межами України, в різних європейських центрах. Музична мова творів, що виконуються під час концерту, хоч і різноманітна, випливає з сонористичних пошуків нових барв, нових звучань, нових джерел звуку. Однак вона підпорядкована експресії, а часто також позамузичним натхненням. Надзвичайно цікавими є тут найрізноманітніші нетрадиційні способи видобування звуків з інструментів, які, однак, щоразу підпорядковуються виразному, емоційному шару композиції. Захоплююча різноманітність цих творів, що полягає як у їхній тематиці, так і у виборі музичних засобів та композиторських технік, привертає увагу слухачів і, безсумнівно, не залишить нікого байдужим.

Вокальний концерт 9.09

У програмі вокального концерту українська сакральна музика, написана понад триста років тому, поєднується з найновішими творами українських композиторок. Супраські кантики – це надзвичайна пам'ятка музики кінця XVII століття. Монастир у Супраслі протягом століть був одним з найважливіших духовних центрів східного християнства в Польсько-Литовській Республіці. З моменту заснування на початку XVI століття православний, лише в 1635 році він перейшов до уніатів і протягом майже двох століть залишався у володінні ордену Василіан. Розташування на кордоні Королівства Польського та Литви, а також ключове значення Супрасля для розвитку християнської духовності, що випливало з активної діяльності цього центру, не залишилися без впливу на музику, що тут створювалася. У XVII столітті саме Республіка Обох Націй, а точніше, тринаціональна Республіка стала ареною кардинальних змін у церковній музиці. Саме з територій Республіки новий стиль церковної музики поширився на схід, до Москви та інших центрів православ'я.

У програмі фестивалю будуть два шестиголосні та два триголосні концерти з циклу «Супраські кантики», а також прем'єри чотирьох творів сучасних композиторок, написаних на замовлення Фонду Pro Musica Viva. Любава Сидоренко, Богдана Фроляк, Олена Ільницька та Ірина Блохіна належать до провідних творчинь української музики, їхні твори вже неодноразово звучали в програмах Днів української музики у Варшаві.

Це музика різноманітна за звучанням і композиторськими техніками, хоча значно більше орієнтована на музичну традицію, ніж твори з концерту, що відкриває фестиваль. Різноманітна вона також за джерелами натхнення – від тексту, взятого безпосередньо з біблій-

eprasa.pl d4a0ac8c88

ної Книги Псалмів (Ільницька), через поетичну травестацію псалма з-під пера українського романтичного поета – Тараса Шевченка (Фроляк), ліричної поезії Михайла Семенки – провідного творця українського футуризму, представника «Розстріляного відродження» (Сидоренко), аж до однореченної релігійної декларації, що міститься в назві твору (Блохіна).

Варто при цій нагоді звернути увагу на надзвичайно важливу роль жінок у сучасній українській музиці. Від Стефанії Туркевич, яка вважається першою професійною композиторкою України, ученицею, серед інших, Арнольда Шенберга, через численних композиторок XX століття, в тому числі творчих особистостей, чия музика виконується на інших концертах цьогорічного фестивалю: Кармеллу Цепколенко чи Ганну Гаврилець, аж до згаданих вище композиторок, музика яких прозвучить на концерті Вокального секстету proMODERN, а також артисток наймолодшого покоління – жінки були і є рівноправною частиною української музичної культури. Можна навіть ризикнути стверджувати, що в більшій мірі, ніж у Польщі та багатьох західних країнах.

Оркестровий концерт 12.09

«Українська пісня – це геніальна поетична біографія українського народу», – сказав великий український кінорежисер Олександр Довженко. Особливе і неповторне місце в культурі України займає народна пісня. Її багатство, яке не зустрічається в культурі жодного іншого народу, – етнографи нарахували досі, важко повірити, понад пів мільйона українських пісень! – супроводжується надзвичайною тематичною, музичною та регіональною різноманітністю. На думку фахівців, народна музика жодного іншого народу не є такою багатою, такою різноманітною – і такою всюдисущою в найрізноманітніших проявах як повсякденного життя, так і високої культури.

До українського фольклору зверталися і продовжують звертатися найвидатніші українські композитори, створюючи як численні обробки народних пісень, так і власні вокальні композиції, натхненні фольклорними зразками. Музиканти використовують тексти найвидатніших українських поетів, серед яких, звичайно, чільне місце посідає великий романтик Тарас Шевченко.

Творець української національної музики Микола Лисенко створив понад 500 сольних або хорових аранжувань народних пісень та понад 120 власних пісень. Його слідами пішли інші великі творці рубежу століть, чий внесок у розвиток української національної музики важко переоцінити: Кирило Стеценко, Яків Степовий, Віктор Косенко, а також численні композитори XX століття. Ці композиції, звичайно, створювалися насамперед для голосу з фортепіано. Оркестрові версії пісень українських композиторів були оброблені в 2022 році на замовлення Польської камерної філармонії в Сопоті. Їхніми авторами є композитори молодого покоління з Ґданська – Каміль Цеслік і Кшиштоф Фальковський.

Контрапунктом до пісень у програмі фінального концерту 11-х Днів української музики у Варшаві стануть інструментальні твори найвидатніших українських композиторів. У версії для струнного оркестру прозвучать дві частини Струнного квартету ре мінор Миколи Лисенка, який був написаний у 1868 році, наприкінці навчання композитора у Карла Райнеке в Лейпцигу. Ми почуємо «Мрії» Віктора Косенка – один із двох творів для скрипки та фортепіано op. 4 bis, складених у 1919 році. Мирослав Скорик, один з провідних українських митців XX століття, здобув славу як автор музики до легендарного фільму «Тіні забутих предків» Сергія Параджанова, де одним з перших композиторів широко використав фольклор Гуцульщини. Натхнення музикою українських Карпат з'являлося в його творчості надзвичайно часто. Одним з найпопулярніших камерних творів Скорика є віртуозна «Карпатська рапсодія», в оригіналі також для скрипки з фортепіано, написана у 2004 році як обов'язковий твір для учасників Міжнародного конкурсу скрипалів імені Ойстраха в Одесі. Версію з супроводом струнних інструментів створив сам композитор.

Ганна Гаврилець, одна з найвидатніших українських мисткинь рубежу століть, яка передчасно пішла з життя, у своїй творчості багато уваги приділяла хоровій музиці. Хорал, складений у 2005 році, є в певному сенсі перенесенням хорової фактури на струнний оркестр – твір контемплативного, медитативного характеру, про який писали, що він поєднує в собі скорботу і надію.

І нарешті «Місто Марії», композиція Золтана Алмаші для струнного оркестру 2022 року, натхненна трагедією Маріуполя, яка також несе в собі надію на перемогу.

*

Детальна програма 11-х Днів української музики у Варшаві доступна на сайті: **pmv.org.pl**.

*

Всі концерти будуть мати пряму трансляцію на ютуб-каналі Фонду Pro Musica Viva:

youtube.com/@fundacjapromusicaviva1349

eprasa.pl d4a0ac8c88

Історичний календар

СЕРПЕНЬ

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО
Фото з Вікіпедії

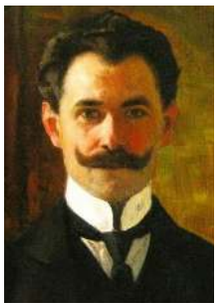

7 серпня 1870 р. у місті Щирець народився Осип Курилас, живописець, графік, один із засновників модерного українського сакрального мистецтва.

З 16 років він пішов на вечірні заняття малювання у школу мистецького промислу у Львові. У 1895 році вступив до Краківської академії мистецтв, здобув 5 срібних медалей та 19 конкурсних нагород. Його твори були на виставках у Загребі, Констанці, Реці. Про талант молодого українського художника схвально писали у хорватських, сербських, німецьких газетах.

Після навчання залишився у Кракові, малював картини, ілюстрації до книжок. До 35-річчя творчої діяльності намалював знаменитий портрет Миколи Лисенка та зробив різьблену раму для нього. Взяв участь у I (1901) і III (1902) виставках «Товариства для розвою руської штуки».

У 1914 році був заарештований австрійським урядом і вивезений до еміграційного табору у Західних Карпатах. На початку Першої світової війни вступив добровольцем до УСС, був стрільцем булавного відділу I полку Легіону, брав участь у боях за звільнення Галичини від російської окупації. В УСС очолював Пресову квартиру для організації культурно-просвітницької роботи серед стрілецтва. Створив понад 200 портретів діячів УСС.

Протягом 1919-1939 років викладав: вів малювання у мистецькій школі О. Новаківського, був заступником декана мистецького факультету Львівської таємної політехніки (1923-1926), вчителем рисунка в українській жіночій гімназії у Львові.

Осип Курилас використовував українську орнаментику на іконах «Ісус Христос – небесний Учитель», «Пречиста Діва – Мати руського краю», «Пречиста Діва – Мати України». Створив ікони для іконостасів у церквах США, Канади, Польщі, України. Брав участь у виставках українських митців.

У радянський час зазнав матеріальних утисків і переслідувань. 40 його картин, вилучених зі спецфондів Львівського музею українського мистецтва, було спалено. Окремі роботи зберігаються в Національному музеї у Львові.

Помер 25 червня 1951 року у Львові, похований на Личаківському цвинтарі.

8 серпня 1875 р. в Ромнах (тодішня Полтавська губернія) народився Олександр Коваленко, вчений, винахідник, публіцист, дипломат, громадсько-політичний діяч, автор спогадів «З минулого».

Вчився у місцевій реальній школі, проявив неабиякі здібності до математики та співу. Його таланти оцінили і в 14 років призначили диригентом учнівського хору. Вступив до Харківського технологічного інституту в 1895 році. Під впливом студентів Юрія Колларда та Дмитра Антоновича у Коваленка остаточно сформувалися україноцентричні погляди. Юнаки засновують нелегальний український студентський гурток, який очолить Дмитро Антонович, син відомого історика.

«Збори гуртка проводились у Харкові на вулиці Басейній, – пише Геннадій Іванущенко, дослідник життя Коваленка. – З самого початку заснування гуртка, який Коваленко у спогадах іноді називає „харківською Громадою", не мав якоїсь чітко окресленої програми. У поглядах на майбутнє України його учасники мали різні погляди: від автономістських до самостійницьких. Але головним гаслом, яке об'єднувало тоді всіх членів гуртка, як, до речі, і більшість таємних організацій було "Геть самодержавство!"».

За участь у студентських виступах Олександра Коваленка на деякий час виключають з інституту, згодом йому вдається поновитися. Взимку 1900-го учасники студентської Громади переформатовуються у Революційну українську партію (РУП), яка стала першою на Наддніпрянщині політичною партією, програму якій – «Самостійна Україна» – написав Микола Міхновський. В 1900 році Коваленко разом з матір'ю поїхав до Севастополя. Це був час, коли його виключили з інституту. Тут він разом із Левком Мацієвичем включився в роботу українського гуртка любителів драматичного мистецтва при Народному Домі. Згодом були засновані осередки РУП, щоб пропагувати український рух. Діяв Коваленко під псевдо «Журбенко», так підписувався, друкуючись у часописах.

Після завершення навчання влаштувався флотським інженером-механіком в чорноморській ескадрі в Севастополі й разом із Мацієвичем відновив культурну діяльність. «Для пропаганди української культури ми щороку впорядковували вечірку-концерт, присвячений пам'яті Шевченка, притягаючи до участі тих людей з місцевої інтелігенції, які до того надавалися, – писав Коваленко у спогадах. – Ми вишукували поміж мешканцями Севастополя українців та повертали їх на нашу віру».

У 1905-му Олександр Коваленко став співзасновником «Союзу офіцерів-друзів народу», виступав із промовами на мітингах. Він підтримав повстання матросів на броненосці «Князь Потьомкін», перебуваючи на той момент на борту. Його обрали головою ревкому. «Перед революційним комітетом я дав пояснення, що беру участь у повстанні як член Української Революційної Партії і тому хотів би, щоб цей революційний акт ставив своєю ціллю, разом з усуненням царського режиму, також визволення українського народу від поневолення національного й соціяльного», – зі спогадів Коваленка.

Після поразки повстання він з більшістю екіпажу панцерника залишився в Румунії. Згодом жив у Швейцарії, Франції, викладаючи математику в школі. У Парижі разом з Володимиром Винниченком заснував українську громаду. Олександр Коваленко опанував декілька іноземних мов, брав участь у підготовці закордонних українських видань і загалом став однією з найпомітніших постатей в українській політичній еміграції.

Українська революція 1917-1921 років дала йому можливість повернутися в Україну. Працював на посаді директора департаменту морської освіти в Міністерстві морських справ. За гетьмана Павла Скоропадського пішов з посади начебто через мовний конфлікт із морським міністром Максимовим. В добу Директорії виконував дипломатичні доручення. Працював консулом УНР у Парижі, в 1920-му брав участь в асамблеї Ліги Націй.

eprasa.pl d4a0ac8c88

У 1922 році на запрошення Української господарської академії поїхав до Чехословаччини викладати математику й механіку. Став почесним доктором Українського технічно-господарського інституту.

У 1945-му виїхав до Німеччини, згодом до Швейцарії, де і помер 18 жовтня 1963 року.

10 серпня 2025 р. помер Давид Чичкан, український художник, антифашист та анархіст.

Народився 15 квітня 1986 року в Києві у родині художників Тетяни Ілляхової й Іллі Чичкана. Його дід, прадід та сестра – також художники. Мешкав та працював у Києві.

Розпочав свою художню практику на початку 2000-х років. Увійшов до складу творчого угрупування «А. Е.». Брав участь в протестних рухах і анархістських ініціативах. 2018 року проілюстрував «Адміністративний кодекс України» видавництва «Основи». Восени 2023 року став співавтором стінопису з Нестором Махном у Запоріжжі.

Не мав вищої мистецької освіти, однак послідовно розвивав свою художню практику в соціально-політичному напрямку. У своїй мистецькій практиці використовував плакат, графіку, живопис, вуличне мистецтво та перформанс. Найкращим інструментом донесення думки вважав текст, тому в його роботах текстова частина відігравала важливу роль. Бачив у мистецтві інструмент змін та підтримки робочих класів. Говорив, що створює мистецтво передусім для робітників, а себе називав «рисувальником». Через свої політичні роботи та погляди виставки Давида Чичкана постійно зазнавали атак, цензури й погромів. «Я обираю анархо-синдикалізм, нехай мене запам'ятають як одного з тих, хто обрав анархо-синдикалізм. Ця ідентичність мені набагато важливіша ніж художник чи рисувальник», – казав він.

На виставки Давида Чичкана неодноразово нападали його політичні опоненти: так, у лютому 2017 року вони розгромили його виставку «Втрачена можливість» у Центрі візуальної культури, присвячену протестам на Майдані, учасником яких були Чичкан і його товариші. Тоді на захист художника виступила низка ветеранів АТО. Напередодні повномасштабного російського вторгнення у лютому 2022 року були спроби зірвати виставку «Стрічки та трикутники» у львівському мистецькому центрі. У середині січня 2024-го Одеський національний художній музей скасував заплановане відкриття виставки Чичкана «Зі стрічками і прапорами». В анонсі повідомлялося, що на ній мали бути представлені портрети військовиків, зображені у стилістиці політичного плаката кінця XIX – першої половини XX століть. Художник, за власними словами, таким чином «прагнув підкреслити відмінність армії вільних людей із різноманітними поглядами від знеособленої маси окупантів… Герої його робіт – представники анархістського та антиавторитарного соціалістичного рухів, які стоять на захисті України в лавах ЗСУ». Противники виставки закликали її скасувати через погляди Чичкана. Вони стверджували, що художник у своїх роботах прирівнював українських захисників до російських військових.

У вересні 2024 року Чичкан добровільно долучився до лав Збройних сил України та служив у мінометному розрахунку. Помер 10 серпня 2025 року внаслідок отриманих напередодні поранень на Запорізькому напрямку. 18 серпня в Києві відбулися прощання на Майдані Незалежності та поховання на Байковому кладовищі.

19 серпня 1865 р. в містечку Мрин Ніжинського повіту у родині місцевого священника Никифора Малинки народився син Олександр – майбутній відомий етнограф і фольклорист, педагог, дійсний член Етнографічної комісії Всеукраїнської академії наук, голова Ради Всеукраїнського етнографічного товариства, співредактор журналу «Побут».

Попри те, що отець Никифор був священником у другому коліні, його діти обрали світські професії. Олександр закінчив Ніжинську гімназію. Вчився дуже добре і навіть одного року отримав стипендію ім. Платона Рудановського в розмірі 100 рублів сріблом за заслуги у навчанні.

Вступив до Імператорського історико-філологічного інституту у Петербурзі, однак місцевий клімат негативно позначився на здоров'ї, тож через рік перевівся на 2-й курс Ніжинського історико-філологічного інститут князя Безбородька.

Під час навчання захопився народними звичаями та культурою. Збирав фольклорно-етнографічні матеріали, вивчав місцеві говірки під керівництвом професора Соколова. Пізніше зізнавався, що любов до української пісні у нього від мами. «Народну пісню я полюбив ще змалку: моя мати родом з Роменщини, мала гарний голос, знала багато полтавських та чернігівських пісень, любила співати їх, а разом з нею співали хором і ми, діти, та сусіди-гості», – писав він.

Після закінчення інституту вчителював у гімназіях Києва, Глухова, Черкас, Острога, Кременчука, Полтави. В Черкасах започаткував безкоштовну недільну школу, яка була дуже популярною серед місцевого населення. У 1918 році за його ініціативою київське «Товариство благоустрою» відкриває в Святошині гімназію, яку у 1920-ті роки було перетворено на трудову школу. Олександр Никифорович очолив цю школу за бажанням колективу.

Скрізь, де б він не був, паралельно з вчителюванням продовжує цікавитися минулим. У Глухові, спільно з місцевою етнографинею Пелагією Литвиновою-Бартош бере участь в археологічних розкопках на території колишньої гетьманської столиці. У 1902 році його «Сборник материалов по малоруському фольклору» виходить спочатку як додаток до «Земського сборника Черниговской губернии», а наступного року – окремою книгою. У цій праці широко представлений фольклор не тільки Чернігівської, а й Волинської, Полтавської та деяких інших губерній. Це колядки й щедрівки, загадки, прислів'я, примовки, жарти, замовлення, повір'я, матеріали з народної медицини, народні прикмети, розповіді й казки, записи про закляті скарби, апокрифи. Також досліджував весільні традиції українців.

Був членом-кореспондентом, потім дійсним членом Московського товариства любителів природознавства, антропології та етнографії. У 1926 році увійшов до Етнографічно-фольклорної комісії при ВУАН, а через два роки був обраний головою Ради Всеукраїнського етнографічного товариства, співредактором журналу «Побут».

У 1929 році померла його дружина, що стало для вченого важким ударом. Він вийшов на пенсію і до кінця життя жив тихим і непомітним життям, часто перебиваючись з хліба на воду.

Помер 22 травня 1941 року. Похований у Києві, однак місце поховання не збереглося.

eprasa.pl d4a0ac8c88

Як пройшло літо у лемківській громаді

Фоторепортаж із фестивалів та заходів просто неба, організованих українськими, зокрема лемківськими, організаціями, на яких вони презентували свою культуру.

Фото зібрав Павло Лоза

«Лемківска ватра» в Луґах
Фото з фейсбук-сторінки гурту «Надія» та Sołectwo Ługi

«Од Русаль до Яна» у Зиндрановій
Скріншот з відео

«Лемківська ватра» у Ждині. Фото Павла Лози

Свято лосянских мазярів. Фото з сайту Об'єднання лемків (автор Домінік Качорек)

Фестиваль «Світ під Кичерою»
Фото з фейсбук-сторінки фестивалю

eprasa.pl d4a0ac8c88

«Погром: Грубешівщина, весна 1944 р.» / упор. І. Галагіда, М. Іваник. Львів: Видавництво УКУ, 2025. – 368 с.

Петро ТИМА

Жертви польсько-українського протистояння

Значення книги

Книга «Погром: Грубешівщина, весна 1944 р.», підготована професором Ігорем Галагідою та Мирославом Іваником, є важливим внеском у дослідження польсько-українського протистояння 1939-1947 років. Видання, опубліковане видавництвом Українського католицького університету (Львів, 2025) у рамах програми «Жертви польсько-українського протистояння», висвітлює трагічні сторінки історії Холмщини, зокрема масові вбивства українців, учинені польським підпіллям у першій половині 1944 року. Ця праця стала логічним продовженням попередніх досліджень, як «Українські жертви Холмщини та Південного Підляшшя у 1939-1944 роках», і має на меті всебічне висвітлення причин, перебігу та наслідків кривавих пацифікацій українських сіл, здійснених відділами Армії Крайової (АК) та Батальйонів хлопських (БХ).

Значення книги полягає не лише в її документальній цінності, а й у спробі заповнити прогалини в історичній пам'яті, історичних дослідженнях, особливо польської історіографії, яка часто применшує масштаби насильства проти українців. Робота Ігоря Галагіди та Мирослава Іваника спирається на широкий спектр джерел – від українських і польських архівів до німецьких документів, що дозволяє створити об'єктивну картину подій. У контексті сучасних польсько-українських відносин книга може стати важливим кроком до діалогу, спрямованого на примирення та встановлення історичної правди. Проте зараз вона різко контрастує з польськими наративами, які часто акцентують на героїзації АК і применшують її роль у злочинах проти українців. Праця також може актуалізувати дискусію про юридичну кваліфікацію подій 1944 року, зокрема їхній можливий геноцидний характер, що робить видання цінним джерелом для істориків, дослідників і широкого загалу.

Зміст і структура книги

Книга є ретельно структурованим збірником документів, які супроводжує розлога вступна стаття упорядників документів професора Ігоря Галагіди та Мирослава Іваника. Вони детально аналізують ситуацію, що склалася у відповідному регіоні в часи Другої світової війни, а особливо причини насильства проти українців на Холмщині та Грубешівщині. Вступна стаття слугує не лише вступом до документів, але й самостійним дослідженням, яке розкриває багатогранність конфлікту. Автори виділяють три основні групи його причин:

1. **Політика німецьких окупантів:** переселення поляків і українців для звільнення території під німецьких колоністів, що загострювало міжетнічну напруженість. Наприклад, акції переселення у 1942-1943 роках змушували українців залишати свої домівки, створюючи відчуття несправедливості та провокуючи конфлікти.

2. **Історичні чинники:** польська політика полонізації Холмщини в міжвоєнний період (1918-1939), спрямована на придушення української присутності в релігійній, освітній, кооперативній і політичній сферах. Зокрема, ліквідація православних храмів у 1937-1938 роках і заборона української освіти сприяли накопиченню образи серед українців.

3. **Мілітарні аспекти:** боротьба проти німців польського підпілля, радянських партизан і спроби українців організувати самооборону в умовах окупації. Створення підпільних структур ОУН та УПА, а також Холмського легіону самооборони, дозволеного німцями, стало відповіддю не лише на польські напади, але також на загрози з боку радянських партизан, кримінальних банд тощо. Однак з документів випливає, що ці структури були надто слабкими й погано озброєними, щоб мати змогу запевнити безпеку українським селам регіону.

Документи, зібрані в книзі, охоплюють офіційні звіти, свідчення очевидців, листування українських громадських організацій та німецькі й польські джерела, які фіксують деталі нападів на українські села. Наприклад, протоколи допитів свідків із сіл Турковичі, Береcть і Сагринь детально показують жорстокість нападів, включно з описами вбивств цивільних, спаленням домівок і пограбуванням майна. Ці джерела дозволяють реконструювати хронологію подій і оцінити їхній масштаб.

Ключові ідеї та документи

Документи, вміщені в книзі, розкривають масштаби насильства проти українців, зокрема духовенства, вчителів, кооперативних діячів і простих селян. Серед жертв згадано:

- Отця Григорія Купчинського, убитого у селі Береcть у 1942 році під час нападу польського підпілля. Його смерть пов'язують зі спробами знищити українське духовенство, яке підтримувало національний рух.
- Отця Олексія Мілєєва, який служив у селі Турковичі, убитого у 1943 році разом із парафіянами під час спалення церкви.
- Отця Льва Коробчука, убитого у 1944 році. Він став жертвою систематичних атак на православних священників.

18-19.

eprasa.pl d4a0ac8c88

Продовження з 17 сторінки

● Якова Гальчевського-Войнаровського, організатора української самооборони, в минулому офіцера армії УНР та Польського війська. Був убитий загоном АК у селі Пересоловичі в 1943 році. Його смерть стала символом боротьби українців за самозахист, а також екстермінації (масове вбивство, злочин проти людства, метою якого є цілковите знищення певних груп населення – прим. ред.) українських лідерів польським підпіллям.

Особливу увагу в книзі приділено знищенню православних церков. У 1942 році на Холмщині було зруйновано 64 храми, що стало частиною кампанії проти української ідентичності, оскільки православ'я асоціювалося з українським національним рухом. Звернення холмських єпископів на чолі з митрополитом Іларіоном (Огієнком) від 30 квітня 1944 року фіксує «польське мордування» духовенства та мирян, підкреслюючи систематичність нападів.

Автори книги наголошують, що польська історіографія часто замовчує або применшує масштаби насильства проти українців, акцентуючи на українському колабораціонізмі з німцями та нападами українців на польські села. Водночас страждання українців від німецьких репресій і переселень ігноруються. Ігор Галагіда та Мирослав Іваник показують, що німецькі акції переселення 1942-1943 років торкнулися як поляків, так і українців. Тим часом у польській літературі, особливо до 1989 року, цей факт рідко згадували. Це сприяло формуванню стереотипу про українця як «колаборанта» та виправданню польського терору. Документи книги спростовують цей стереотип, демонструючи, що українці, які відроджували національне життя після 1939 року (вчителі, священники, кооператори), стали мішенями для польського підпілля вже з 1942 року. Упорядники наводять також документи, з яких випливає, що польське підпілля в боротьбі з усім українським не гордувало доносами до німецьких структур, серед яких було гестапо. Українців у них звинувачували в симпатіях до комунізму, що призводило до німецьких репресій проти вказаних польським підпіллям осіб. Польська сторона надалі в різні способи оминає тему антиукраїнських дій у 1942-1944 роках, як також впливу на польське суспільство подій 30-х років. Мовляв, вони не впливали на антипольські настрої на Холмщині, а тим більше на Волині, хоча вбивства відомих авторитетних діячів, також їхні багатолюдні похорони, збирали маси українства, статті на цю тему в пресі формували підґрунтя до масштабних антипольських акцій з боку ОУН та УПА. Симптоматично, що в Польщі досі немає історичних досліджень, які б показували зв'язок міжвоєнної політики польської держави з настроями поляків Холмщини в час німецької окупації. Складниками міжвоєнної політики, особливо на цій території, були польський націоналізм та майже тотальна антиукраїнська й антиправославна пропаганда, яка охоплювала всі групи польського населення – громадські організації, військо, поліцію, учителів, пожежників, членів «Стшельця» (парамілітарна польська організація Стрілецький союз – прим. ред.).

Як назвати події березня 1944 року на Холмщині?

Біженці з Холмщини, кількість яких сягала 20 тисяч у 1943-1944 роках, приносили на Волинь розповіді про знищення сіл, як Турковичі чи Береcть. Наприклад, спогади з села Янова Долина (Волинь) фіксують, що біженці з Холмщини закликали до самооборони, розповідаючи про спалені церкви та вбитих священників. Церковні структури також сприяли поширенню інформації про напади. Священники як лідери громад часто ставали першими жертвами. У багатьох випадках їх убивали разом із сім'ями або парафіянами. Напади супроводжувалися спаленням церков, пограбуванням майна та залякуванням мирян. У деяких випадках священників змушували відмовлятися від православ'я, а в разі відмови їх убивали.

Польська сторона, однак, називає ці події «відплатними акціями». Документи книги вказують на участь польських колоністів у нападах на українські села. Колонізація Холмщини в міжвоєнний період, коли польська влада роздавала землі, конфісковані в православної церкви, зокрема римо-католикам, створила напруженість між громадами. Ставлення колоністів до українців у міжвоєнний період і в час Другої світової війни досі не було предметом досліджень з боку польських істориків. Протоколи допитів свідків, зібрані Українським допоміговим комітетом (УДК) невдовзі після нападів 1944 року, дуже часто містять імена та прізвища нападників, що підтверджує тезу про ворожнечу й насильство проти українців також з боку звичайних польських сусідів, ідеологічну та національну мотивацію нападів. У документах, вміщених на сторінках «Погрому: Грубешівщина, весна 1944 р.», неодноразово згадано про факти грабунку польськими сусідами майна замордованих українців.

Жорстокість і геноцидний характер подій

Книга на багатьох сторінках висвітлює надзвичайну жорстокість польських нападів, інколи садистського характеру. У селі Сагринь у березні 1944 року польське підпілля здійснило масове вбивство цивільних, серед яких – жінок і дітей. Такі події мали місце в багатьох інших селах. Звернення холмських єпископів від 30 квітня 1944 року, підписане митрополитом Іларіоном, підтверджує систематичне нищення православного духовенства та мирян.

На основі документів можна ствердити, що акції польського підпілля, зокрема в березні 1944 року, мали ознаки геноциду. Відповідно до Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду (1948), геноцид характеризується наміром знищити, повністю або частково, національну, етнічну, расову чи релігійну групу. Документи, вміщені до книги, свідчать про:

● **Намір:** систематичні напади на українські села, духовенство та громадських діячів, які асоціювалися з українською ідентичністю.

● **Систематичність:** координовані дії АК і БХ, спрямовані на послаблення української громади.

● **Масштаб:** тисячі жертв, десятки зруйнованих сіл і церков.

Польська сторона, зокрема прокурор польського Інституту національної пам'яті (IPN), яка вела слідства у справі подій трагічного березня 1944 року, уникала юридичної кваліфікації цих подій, називаючи їх «відплатними» чи «превентивними» акціями. Ева Сємашко та кс. Ісакович-Залеський також використовували термін «превентивна відплатна акція», що суперечило доведеним фактам. Ця практика мала за мету «прикрити» факт, а також закрити тему юридичних критеріїв злочинів, насамперед зіставлення їх з поняттям геноциду, широко використовуваним польською стороною до Волинської

eprasa.pl d4a0ac8c88

трагедії. Однак ці намагання не увінчалися повним успіхом, професор Іренеуш Камінський із Польської академії наук у своїй експертизі, підготованій на замовлення польського ІНП в часи, коли установою керували в міру помірковані особи, назвав акцію в Сагрині воєнним злочином. Однак варто зазначити, що слідство Інституту національної пам'яті Польщі у справі вбивств у Сагрині було закрито без наведення чіткої юридичної оцінки.

Наслідки та історична пам'ять

Погроми на Грубешівщині спричинили масову втечу українців – десятки тисяч біженців залишили Холмщину, прямуючи на Волинь і до Галичини. Погроми також безпосередньо вплинули на хід переселення українців до СРСР у 1944-1946 роках і призвели до майже повного зникнення української громади на Холмщині. Багато українців, які пережили польський терор, після підпалу їхніх домівок змушені були жити в лісах або землянках, що в час переселень до СРСР спонукало людей зголошуватися до добровільного переселення до радянської України.

Сьогодні вихідці з Холмщини в Україні активно досліджують ці події. Вони відвідують рідні села, встановлюють пам'ятні хрести та збирають свідчення. Наукові праці, зокрема роботи істориків з Холмщини, як-от професора Юрія Макара, сприяють відновленню історичної пам'яті. Проте в Польщі ці події залишаються маловідомими й надалі є предметом історичних маніпуляцій. Наприклад, на виставці в Європейському парламенті, присвяченій Волинській трагедії, один зі стендів стосувався подій на Грубешівщині. Автори виставки, яку ініціювала польська політична партія «Конфедерація», занизили кількість жертв у Сагрині, попри точні дані, наведені в польських наукових виданнях вже кілька років тому професором Галагідою. Це свідчить про постійну присутність у Польщі стратегії маніпуляцій історичними фактами, яка помітно ускладнює польсько-український діалог.

Також відсутність у Польщі ще з 2009 року політичної волі вшанування українських жертв на найвищому офіційному рівні, зокрема в селі Сагринь, є серйозною перешкодою для примирення між двома народами. Досі жоден відомий польський політик не відвідав меморіал у Сагрині, що контрастує з неодноразовим офіційним визнанням у Польщі Волинської трагедії, щодо якої 11 липня встановлено Днем пам'яті жертв геноциду. Такий дисбаланс у підходах до історичної пам'яті ускладнює не лише усвідомлення подій польським суспільством, але й діалог між Польщею та Україною. Це теж доказ ставлення польської держави до мартирології громадян Польщі української національності.

Висновки: Історичне та політичне значення

«Погром: Грубешівщина, весна 1944 року» є наймасштабнішим збірником документів-доказів злочинів польського підпілля проти українців. Не без причини упорядники порівнюють ці події з трагедіями Хатині (Білорусь, 1943, 149 цивільних жертв), Лідіці (Чехія, 1942, 340 жертв) і Орадур-сюр-Глан (Франція, 1944, 642 жертви), підкреслюючи їхню винятковість й у європейському контексті. Проте в Польщі ці події залишаються маловідомими, а політична еліта уникає їхнього визнання.

В контексті видання постають також важливі питання про юридичну кваліфікацію подій. На основі Конвенції ООН акції березня 1944 року можуть бути визнані геноцидними через їхній етнічний характер, систематичність і намір знищити українську громаду. Польські «кресові» історики називають ці події «превентивними відплатними акціями», що підмінює реальність та суперечить універсальним юридичним критеріям, широко застосованим до Волинської трагедії, яку офіційно визнано в Польщі геноцидом. Водночас аналогічної кваліфікації подій на Холмщині різними способами уникають.

У випадку жертв Холмщини постає також питання ексгумації: ідеться передусім про похованих одразу після погромів на полях і подвір'ях. На жаль, воно залишається відкритим. Документи рецензованої книги вказують, що багато тіл не були належно поховані, що вимагає подальших досліджень щодо місць поховань і дій в напрямі перепоховання в освяченій землі. Подальший діалог між Україною та Польщею не можливий без врахування фактів, наведених у цьому збірнику, а також попередній книзі того самого колективу авторів про кількість українських жертв Холмщини в 1939-1947 роках. Книги Ігоря Галагіди та Мирослава Іваника можуть стати науковою базою до важливих кроків та процесів у суспільстві. Щоб це сталося, їхні висновки потребують ширшої дискусії в академічних і політичних колах Польщі.

Українські дослідники та громадські активісти повинні надалі наполягати на однаковому підході до оцінки подій на Холмщині та Волині. Наприклад, якщо польська сторона використовує термін «геноцид» для Волинської трагедії, то аналогічний підхід має застосовуватися до подій березня 1944 року. Це допоможе уникнути подвійних стандартів і сприятиме чесному діалогу.

***

Книгу «Погром: Грубешівщина, весна 1944 р.» можна замовити у видавництві Українського католицького університету у Львові. ●

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10, +48 510-162-854, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1700 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Statti виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl d4a0ac8c88

Свято Урожаю
в Пєнєнжні

31 серпня 2025, площа біла Млина Вармінського.

Виступлять:

Stokrotki

Веселушки

Вишиванка

ПодіЯ Фольк

Leszy

The Ukrainian Folk

Шаравари

Dj PiterS

Програма:

10:00 – Святкова божественна літургія, освячення вінків і хлібів

12:30 – Урочисте відкриття свята врожаю, вітання гостей

13:30 – Концерти та виступи гуртів «Україна Переможе»

Додатково:

Панель – розмова з Єжи Риньковським та показ етно моди

Панель – розмова з представниками Товариства Землі Вербицької

Батут, дегустації, стенди та інше

Організатори:
Об'єднання Українців у Польщі, гурток в Пєнєнжні.
Парафія Греко-Католицька св. Арх. Михаїла в Пєнєнжні.

Zadanie współfinansowane ze środków Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Starostwa Powiatowego w Braniewie.

eprasa.pl d4a0ac8c88